

Tarja Kupias on kertojäänenä TV1:n Ukraina-dokumentissa – "Tämä projekti oli minulle unelmatyö!"

Editointi on Kupiaksen mielestä hauskaa ja kiinnostavaa työtä. Se onnistuu kotona työhuoneessa.

Loviisalainen Kupias äänittää ja editoi itse spiikit kotistudiossaan. Hän kuvailee työtään palapeliksi, jota on kiva koota.

Dokumentin kertojääni on rauhallinen, tasainen ja äänenpainoiltaan harkittu. Pehmeänrauhallista puhetta on helppo kuunnella, sillä kerronta etenee juuri sopivalla tempolla. Ei liian nopeasti, muttei viivytellenkään. Kertoja välttää voimakasta intonaatiota. Kyseessä on YLE TV1:n lähettämä Ukrainan puolustajat -dokumentti.

Kertojääni tukee aiheen vakavuutta, joten äänessä ei saa olla häivääkään hymystä. Hymy kun kuuluu herkästi puheesta. Dokumentin kertojäänenä on loviisalainen pitkän uran tehnyt **Tarja Kupias**, joka äänitti spiikit pikkuruisessa studiossaan kotona Loviisan keskustassa.

Kupias tekee kaiken studiossaan itse, äänittää ja editoi. Kun katsoo naurustaan ja iloisesta äänestään valtakunnallisestikin tunnettua naista, on pakko kysyä, oliko tämän dokumentin kertojäänenä toimiminen haastavaa.

– Tämä projekti oli minulle unelmatyö! En hetkeäkään epäroinyt ottaa sitä vastaan, kun tuotantoyhtiöstä ohjaaja **Jani Wallenius** pyysi minua mukaan. Ammattilaisena osaan toki muokata spiikit sellaisiksi kuin tarvitaan, Kupias hymyilee.

Hän tosiaan hymyilee paljon. Kupias on eräänlainen hyvänmielen lähettiläs, sillä hänet tunnetaan muun muassa naurujoogaohjaajana ja Innostavat uutiset -toimittajana. Parhailtaan hän opiskelee stand up -komiikkaa. Mutta tällä kertaa ei todellakaan saanut hymyillä. Saavuttaakseen juuri oikeanlaisen lopputuloksen Kupias hioi spiikkejään hartaasti kommunikoiden myös tuotantoyhtiön kanssa.

– Yleensä spiikkeihin nimenomaan toivotaan hymyä ääneen, mutta tämän dokumentin teema on vakava, jopa ahdistava, Kupias toteaa.

Promedia Oy:n tuottama Ukraina-aiheinen *Ukrainan puolustajat* -dokumentti on moniosainen sarja, joka kertoo ukrainalaisista vapaaehtoisista, suomalaisista avustustyöntekijöistä, siviilipelastajista ja suomalaisista vapaaehtoistaistelijasta. Dokumentti tuo sodan tapahtumat suoraan iholle, sillä se on kuvattu dokumentin henkilöiden omilla matkapuhelimilla ja kypäräkameroilla. Sota tulee todellakin lähelle katsojaa, ja Kupiaksen ääni kertoo tilanteiden taustat. Menikö ihon alle?

– Äänityöläisenä en aina ajattele sisältöä, vaan keskityn ääneeni. Tässä dokumentissa kerron tapahtumien taustoja, enkä kommentoi järkyttäviä tilanteita. Olen tehnyt paljon spiikkejä, joissa käytän ääntäni voimakkaasti ja sävykkäästi. Olin otettu siitä, että sain mahdollisuuden mennä nyt kertojajäänenä toiseen ääripäähän, Kupias kiittää.

Hän ottaa esimerkiksi spiikin, jossa hän mainostaa Kevätmessuja. ”No onkos tullut kesä ...Kevätmessut! Siinä ei volyymia ja korkeita ääniä säästellä. Sävy on tietenkin aivan erilainen silloin, kun Kupiaksen äänellä neuvotaan uniapnealaitteen käyttöä videolla. Puhe soljuu asiallisena ja havainnollistavana. Harva tietääkään, kuinka monen tv- tai radiomainoksen äänenä on loviisalainen Kupias.

– Ensimmäisen ison työn sain vuonna 2010, kun tein Husin ajanvarausopastevideon koulutusspiikit. Sen jälkeen olen tehnyt valtavasti muun muassa radiomainoksia. Saan yleensä erilaisiin äänitöihini ohjeistuksen. Toki olen jo tehnyt näitä töitä jo niin pitkään, että tiedän itsekkin, mitä halutaan, Kupias hymyilee.

Kupiaksen studiona toimii pieni äänieristetty nurkkaus työhuoneessa. Reija Kokkola

Ukraina-dokumentti toteutettiin erikoisella menetelmällä. Ensin tuotantoyhtiö otti yhteyttä lukuisten eri sosiaalisen median alustojen kautta satoihin Ukrainassa taisteleviin henkilöihin, ja yhteistyötä jatkettiin noin 30:n kanssa. Sodan kaaoksesta ja menetyksistä kertoo sekin, että osa mukana olleista katosi projektin aikana, tai heihin ei saatu enää yhteyttä. Dokumenteissa näytetään, kuinka sotilaat ja auttajat yrittävät kestää jatkuvan paineen alla. Kun haavoittunut huutaa apua, auttajan kypäräkamera kuvaa tilannetta.

– Ohjelmassa ei näytetä liikaa yksityiskohtia. Samalla tilanne tuodaan kuitenkin hyvin lähelle katsojaa, Kupias kuvailee.

Hänen rauhallinen kertojaäänensä tuo dokumenttiin tasapainoa muuten autenttisille sodan äänille ja ihmisten hädälle. Tässä dokumentissa kuullaan kertojana vielä aitoa ihmisen ääntä, vaikka radiouutisiakin toteutetaan nykyään tekoälyn avulla. Tekoälyn avulla käydään myös modernia sotaa.

– Tekoälystä on varmasti hyötyä, mutta uskon, että haitat saattavat olla vielä suuremmat, Kupias pohtii.

Tekoälyllä tuotetuissa uutisissa voi tuntua räikeältä se, että äänen sävy on vääränlainen uutisen sisältöön nähden.

– Ääniammatilainen välittää tiedon lisäksi tunnetta, ja sitä tekoälyllä ei välttämättä pystytä tekemään.

Samassa Kupias myöntää olevansa ”ääninatsi”. Hän ei salli itseltään esimerkiksi syljen tuomaa sivuääntä äänityksissään. Silloin hän editoi, ja editoi yhä uudestaan.

– Pidän editoimisesta. Voin rakentaa vaikka yhden sanan useammasta raidasta. Se on sellaista kivaa palapeliä, Kupias hymyilee.

Kupias on myös laulaja. Laulajana hän on joutunut oppimaan taas ihan uutta äänenkäyttökäytännöksiä.

– Spiikkaaja ei saa liu´uttaa sanoja toisiinsa, mutta laulaessa niin pitää tehdä. Laulaminen voi olla myös voimakas tunnekokemus. Kun äänitin joulusingleäni, itkin alkuun joka kerta, koska teksti oli niin koskettava. Lopulta sain itkut itketyksi, ja lauloin kappaleen rauhoittuneena.

Ukrainan puolustajat -sarjasta on tehty sopimus kansainväliseen levitykseen. Viisi jaksoa on englanniksi, ja niistä kolme on tuotettu myös suomeksi. Ne esitetään Yle TV1 kanavalla ja Yle Arenassa.